C/2024/877

6.2.2024

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Politici și strategii energetice în regiunea euromediteraneeană”

(aviz din proprie inițiativă)

(C/2024/877)

Raportor: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Coraportoare: **Maria Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Decizia Adunării Plenare	23.2.2022
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
	Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.9.2023
Data adoptării în sesiunea plenară	26.10.2023
Sesiunea plenară nr.	582
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	214/2/3

1. **Concluzii**

1.1. Regiunea mediteraneeană va fi afectată în mod disproporționat de criza climatică și a fost deja identificată ca fiind o „zonă fierbinte” a crizei climatice globale.

1.2. Tranziția de la hidrocarburi la o economie bazată pe energie din surse regenerabile în regiunea euromediteraneeană se poate dovedi un instrument valoros pentru creșterea economică durabilă și favorabilă incluziunii, pentru comerțul regional și pentru cooperare.

1.3. Trecerea de la un sistem energetic bazat pe combustibili fosili la un regim de surse regenerabile de energie are în mod inevitabil consecințe geopolitice, economice și sociale, inclusiv apariția unor „perdanți ai tranziției”; aceste consecințe pot fi atenuate de Uniunea Europeană.

1.4. Având în vedere complementaritatea energetică dintre nord și sud, interconexiunile energetice sunt esențiale pentru dezvoltarea unui sistem energetic integrat în zona euromediteraneeană.

1.5. Microîntreprinderile și întreprinderile mici și mijlocii ar putea deveni o parte esențială a unei noi strategii europene energetice în regiunea euromediteraneeană.

2. **Introducere**

2.1. Regiunea mediteraneeană a avut o importanță strategică pentru aprovizionarea cu energie a UE, în principal datorită energiei provenite din combustibili fosili importate dintr-o serie de țări din regiune. Relațiile energetice din regiunea mediteraneeană au fost caracterizate atât de cooperare, cât și de tensiuni strategice. Se preconizează că actualul context geopolitic și energetic va consolida importanța energiei și o va plasa în centrul relațiilor euromediteraneene.

2.2. Regiunea mediteraneeană va fi afectată în mod disproporționat de criza climatică și a fost deja identificată ca fiind o „zonă fierbinte” a crizei climatice globale. Situația sa dramatică evidențiază necesitatea imperativă de a îndeplini obiectivele Acordului de la Paris și obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU. Având în vedere că sectorul aprovizionării cu energie generează cea mai mare cantitate de emisii de gaze cu efect de seră (GES), este prioritar să se accelereze tranziția energetică de la combustibilii fosili la zero emisii de dioxid de carbon în regiunea mediteraneeană.

2.3. Deși țările UE au elaborat politici de diversificare a mixului lor energetic pentru a-și reduce emisiile de gaze cu efect de seră, ceea ce a condus în cele din urmă la adoptarea celei mai ambițioase strategii transformatoare la nivel mondial, Pactul verde al UE, țările din sudul și estul Mediteranei (SEMED) nu se îndreaptă în prezent în același ritm către decarbonizarea sectorului lor energetic. În acest sens, Pactul verde european este model și sursă de inspirație, un instrument-cheie pentru o mai bună cooperare în domeniul energiei și o oportunitate pentru o politică energetică mai durabilă în întreaga regiune mediteraneeană.

2.4. Regiunea mediteraneeană este dotată cu importante surse regenerabile de energie, care oferă oportunități fără precedent pentru securitatea energetică și cooperarea în întreaga regiune. Țările SEMED, în special, dispun de cele mai bune potențiale de energie solară din lume. Acest potențial de energie din surse regenerabile contrastează cu situația actuală de inegalitate și eterogenitate care caracterizează peisajul energetic mediteraneean. Un nou peisaj energetic bazat pe energie din surse regenerabile va oferi oportunitatea de a include mai multe țări în comerțul internațional cu energie.

2.5. În timp ce țările din nordul Mediteranei s-au confruntat cu o scădere a cererii de energie, cererea de energie în țările SEMED este în continuă creștere, determinată de creșterea demografică și economică și de electrificare. Conform previziunilor, un decalaj semnificativ între cerere și ofertă ar putea deveni o realitate în deceniile viitoare în sudul Mediteranei.

2.6. Pe lângă tranziția energetică, războiul purtat de Rusia în Ucraina a perturbat semnificativ peisajul energetic, deja foarte volatil în urma pandemiei de COVID-19. Acesta a pus accentul pe celălalt pilon fundamental al politicilor energetice: asigurarea aprovizionării cu energie. Ca urmare a invaziei Rusiei, UE a decis să elimine treptat dependența sa de combustibilii fosili din Rusia, lansând planul REPowerEU care vizează creșterea economiilor de energie, diversificarea aprovizionării cu energie și accelerarea utilizării energiei din surse regenerabile. În consecință, Comisia Europeană a publicat o comunicare comună care prezintă angajamentul extern al UE în domeniul energiei într-o lume în schimbare, acordând un rol esențial vecinătății sudice în diversificarea aprovizionării cu gaze a UE și în promovarea cooperării și a comerțului cu energie din surse regenerabile, plasând regiunea în centrul peisajului energetic emergent.

3. **Observații generale**

3.1. „O tranziție justă și echitabilă către economii și societăți circulare, cu emisii scăzute, favorabile incluziunii, reziliente, durabile din punctul de vedere al utilizării resurselor și al energiei” este un obiectiv comun al celor 43 de țări membre ale Uniunii pentru Mediterana (UpM), astfel cum se menționează în Declarația ministerială a UpM privind energia (14 iunie 2021, Lisabona). Prin urmare, tranziția energetică în regiunea mediteraneeană necesită o reducere mai rapidă și substanțială a producției și a consumului de combustibili fosili, atât în industrie, cât și în gospodării. Dezvoltarea masivă a energiei din surse regenerabile, care, împreună cu eficiența energetică, poate permite atingerea obiectivelor de neutralitate a emisiilor de dioxid de carbon, se situează încă sub media globală, reprezentând 11 % din consumul total de energie din regiunea mediteraneeană.

3.2. După cum s-a menționat în conferința Comitetului Economic și Social European (CESE) „Geopolitica Pactului verde european”, Pactul verde european, care face din UE un lider în tranziția energetică, este un catalizator puternic pentru o acțiune coordonată. În acest sens, dimensiunea externă a Pactului verde european se referă la faptul că UE face apel la vecinii săi să împărtășească aceleași ambiții și să i se alăture pe aceeași traiectorie de durabilitate, ceea ce nu este cazul în prezent în regiunea mediteraneeană. Pentru UE, este deosebit de important să se evite riscul de relocare a emisiilor de dioxid de carbon.

3.3. Cu toate acestea, țările SEMED s-au angajat să atingă obiective ambițioase pentru a-și reduce emisiile de GES, inclusiv prin dezvoltarea energiei din surse regenerabile și creșterea eficienței energetice. Aceste obiective pot fi atinse numai printr-o voință politică clară și prin sprijin tehnic și financiar extern.

3.4. Volumul investițiilor energetice necesare pentru a atinge neutralitatea emisiilor de dioxid de carbon până în 2050 în regiunea mediteraneeană este considerabil: perspectivele energetice mediteraneene 2022 din cadrul OME estimează că acestea depășesc 6 700 de miliarde EUR. Același studiu arată că jumătate din aceste investiții vor trebui realizate în țările SEMED. Investițiile în energia din surse regenerabile ar reprezenta 70 % din această sumă.

3.5. Dimensiunea externă a Pactului verde european, noua agendă pentru Mediterana și recenta strategie externă a UE în domeniul energiei conferă UE un rol important în promovarea energiei din surse regenerabile și a eficienței energetice în vecinătatea sa sudică. Acest rol urmează să fie canalizat în principal prin intermediul Instrumentului de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională (IVCDCI – Europa globală), din care 30 % vor fi dedicate combaterii schimbărilor climatice și de mediu. În acest context, este extrem de important ca UE și partenerii săi să finalizeze

programele indicative multianuale care stabilesc domeniile prioritare de cooperare, ceea ce va permite accelerarea acordării asistenței financiare din partea UE pentru perioada 2021-2027. Pentru moment, programarea asistenței financiare a UE s-a încheiat cu foarte puține țări SEMED (Egipt și Iordania). Pe de altă parte, parteneriatul verde semnat de UE și Maroc în octombrie 2022 pentru a transforma dimensiunea externă a Pactului verde european în realitate este menit să devină un model de cooperare între UE și țările SEMED în vederea accelerării tranziției verzi.

3.6. Promovarea infrastructurilor de energie din surse regenerabile în întreaga regiune mediteraneeană poate deveni un instrument valoros pentru creșterea economică durabilă și favorabilă incluziunii, pentru comerțul regional și pentru cooperare. Dezvoltarea acestor infrastructuri poate oferi o nouă oportunitate pentru emergența regiunii mediteraneene ca principal furnizor de energie pentru piața europeană, consolidând în același timp securitatea energetică a țărilor SEMED. În plus, dezvoltarea sectorului energiei din surse regenerabile stimulează crearea de locuri de muncă (cu înaltă calificare) și prosperitatea și contribuie la dezvoltarea durabilă a economiilor SEMED. Prin regiunea mediteraneeană, Uniunea Europeană se poate poziționa ca lider în tranziția energetică și în transformarea industrială. Într-adevăr, principalele industrii ale UE în domeniul tehnologiilor ecologice își pot consolida poziția la nivel mondial și regional investind în oportunitățile oferite în țările SEMED.

3.7. Avantajul comparativ al regiunii mediteraneene în ceea ce privește producția de energie solară și eoliană și sinergiile sale cu industria în creștere a hidrogenului curat sunt evidente. De asemenea, este clar că energia din surse regenerabile legată de energia solară și eoliană a devenit cea mai ieftină sursă de energie datorită scăderii rapide a costurilor, oferind astfel oportunități de realizare a ODD 7 – „Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri abordabile, din surse sigure, durabile și moderne”.

3.8. Hidrogenul verde a atras o atenție deosebită în ultimii ani ca mijloc esențial de a contribui la atingerea obiectivelor de neutralitate a emisiilor de dioxid de carbon. O soluție revoluționară pentru decarbonizarea transportului greu și a proceselor industriale, permițând în același timp stocarea și transportul energiei din surse regenerabile, a devenit o prioritate-cheie a Pactului verde european.

3.9. Regiunea sud-mediteraneeană a fost identificată ca unul dintre cele trei coridoare principale pentru importurile de hidrogen verde de către UE într-o lume în schimbare. Având în vedere potențialul lor enorm în ceea ce privește energia din surse regenerabile, proximitatea lor geografică și costurile potențial scăzute ale producției de hidrogen pe termen lung, țările SEMED se află într-o poziție unică de a se plasa în centrul lanțului UE de aprovizionare cu hidrogen verde. Noua agendă pentru Mediterana a stabilit obiectivul ca, până în 2030, capacitatea electrolizoarelor să fie de cel puțin 40 de gigawați în vecinătatea UE.

3.10. În urma vizitei președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, la Cairo, în iunie 2022, a fost anunțată crearea unui parteneriat mediteraneean privind hidrogenul cu Egiptul pentru ca această țară să își dezvolte sectorul energiei din surse regenerabile, producția de hidrogen cu emisii scăzute de dioxid de carbon și din surse regenerabile, precum și infrastructura și rețelele electrice necesare. Acesta a fost urmat de un memorandum de înțelegere privind un parteneriat strategic privind hidrogenul din surse regenerabile, semnat de UE și Egipt în marja COP27. În acest sens, este în interesul regiunii să extindă acest parteneriat la alte țări învecinate, creând un parteneriat mediteraneean multilateral autentic pentru hidrogen. În această privință, este important să se valorifice pe deplin potențialul platformei de gaze a UpM care abordează problema hidrogenului. Forumul EastMedGas este un alt exemplu de platformă de cooperare care ar putea fi extinsă la energia din surse regenerabile și la hidrogenul verde.

3.11. Deși este un pilon al tranziției energetice către economii neutre din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și un factor determinant pentru securitatea energetică, eficiența energetică a atras relativ puțină atenție din partea țărilor UpM. În ciuda potențialului ridicat din regiunea mediteraneeană, eficiența energetică este încă în fază incipientă, potrivit MedECC. Cu toate acestea, eficiența energetică poate contribui în mod substanțial la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și la crearea de oportunități de ocupare. De asemenea, aceasta reduce costurile și sporește productivitatea întreprinderilor, ceea ce este de o importanță crucială în contextul actual. Transporturile, industria și construcțiile sunt sectoare în care se pot obține câștiguri semnificative, în special în țările SEMED, unde cererea de energie va crește substanțial până în 2050.

3.12. Economiile de energie și eficiența energetică au devenit o prioritate majoră pentru UE, astfel cum se menționează în planul REPowerEU, în special pentru a asigura securitatea energetică pe termen scurt. Strategia energetică externă a UE susține, de asemenea, că economiile de energie și eficiența energetică reprezintă o prioritate globală, în timp ce experiența sa în materie de reglementare, legiferare și stabilire a standardelor ar putea oferi un exemplu atractiv de urmat. În regiunea mediteraneeană, noua agendă pentru Mediterana și Declarația ministerială a UpM privind energia au inclus printre prioritățile lor integrarea măsurilor de eficiență energetică în toate sectoarele și politicile. În această privință, UpM pentru energie din surse regenerabile și eficiență energetică este un instrument interesant pentru promovarea măsurilor de eficiență energetică în țările UpM al căror potențial ar putea fi exploatat pe deplin.

3.13. În regiunea mediteraneeană, gazele naturale au jucat un rol în tranziția energetică către moduri de producție și consum durabile prin înlocuirea cărbunelui și a petrolului în mixul energetic. Acest rol a fost confirmat de faptul că taxonomia UE acordă statutul de „activități tranzitorii care contribuie la atenuarea schimbărilor climatice” anumitor gaze fosile într-un anumit termen limită, în funcție de condițiile specifice și de cerințele de transparență. Se preconizează că gazele naturale vor continua să joace un rol semnificativ în mixul energetic al UE până în 2030, după care utilizarea lor va scădea în conformitate cu angajamentele privind neutralitatea climatică.

3.14. Astfel cum s-a menționat în Declarația ministerială a UpM privind energia și în memorandumul de înțelegere semnat recent între UE, Egipt și Israel, este extrem de important ca eforturile de decarbonizare a lanțului de aprovizionare cu gaze naturale să continue în regiunea mediteraneeană, în special în ceea ce privește scurgerile de metan. În acest scop, ar putea fi alocate fonduri specifice pentru eforturile de cercetare și dezvoltare.

3.15. Descoperirea unor rezerve considerabile de gaze naturale în regiunea est-mediteraneeană s-a dovedit a fi o oportunitate excelentă pentru țările riverane și pentru întreaga regiune. Se speră că explorarea și monetizarea rezervelor de gaze naturale din Cipru, Egipt și Israel vor contribui la dezvoltarea economică regională, vor promova sinergiile și vor îmbunătăți securitatea energetică europeană prin diversificarea aprovizionării cu gaze naturale pe piața europeană și prin reducerea cotei Rusiei în cadrul acesteia. Acest lucru a devenit o prioritate în contextul deteriorării relațiilor cu Rusia și al utilizării aprovizionării cu gaze naturale ca armă în conflictul cu Ucraina.

În acest context, au fost discutate diverse proiecte de transport al gazelor naturale din regiunea est-mediteraneeană către piața europeană. Proiectul privind conducta EastMed a fost conceput să conecteze zăcămintele de gaze naturale din Israel, Egipt și Cipru cu piața europeană prin Grecia. Cu toate acestea, conflictele politice nerezolvate și rivalitățile regionale din estul Mediteranei, inclusiv încercările Turciei de a contesta Grecia și zonele economice exclusive (ZEE) ale Republicii Cipru, au menținut niveluri ridicate de risc geopolitic pentru investiții majore în regiune. În aceste condiții, costurile de extracție și transport al gazelor naturale prin conducta EastMed propusă au rămas la niveluri prohibitiv de ridicate pentru piața europeană a gazelor naturale.

3.16. Rezervele locale de gaze naturale vor oferi un ajutor esențial pentru a răspunde nevoilor energetice din ce în ce mai mari ale statelor de coastă din regiunea est-mediteraneeană și un surplus poate fi exportat ca gaz natural lichefiat (GNL) pe piața mondială – și, în special, în UE – prin Egipt, oferind o soluție parțială la problema monetizării.

3.17. În planul REPowerEU menit să pună capăt dependenței UE de gazul rusesc cât mai curând posibil după invadarea Ucrainei de către Rusia și astfel cum se prevede în strategia externă a UE, furnizorilor din SEMED de GNL și de gaze prin conducte (Egipt, Israel, Algeria) li se solicită să își asume un rol mai important în diversificarea aprovizionării cu gaze a UE și să își intensifice livrările către UE. Memorandumul de înțelegere semnat de UE, Egipt și Israel ilustrează importanța cooperării bazate pe comerțul cu gaze naturale în regiune și reconfigurarea relațiilor energetice în favoarea operatorilor mediteraneeni, determinată de invadarea Ucrainei de către Rusia. Instabilitatea politică împiedică Libia să joace un rol mai important în acest nou context, în pofida rezervelor sale considerabile de gaze naturale.

4. **Provocări și oportunități**

4.1. Integrarea pieței mediteraneene a energiei ar putea fi un obiectiv esențial pentru realizarea obiectivelor tranziției energetice, inclusiv extinderea energiei din surse regenerabile, asigurarea securității energetice, diversificarea aprovizionării și reducerea costurilor sistemului energetic. Nicio țară nu poate realiza o tranziție de succes fără a produce, stoca și exporta energie curată, fără a-și conecta rețeaua la rețelele vecinilor săi, fără a face parte dintr-un nou model de infrastructură, know-how, tehnologie și guvernanță, în conformitate cu Pactul verde european.

Având în vedere complementaritatea energetică dintre nord și sud, interconexiunile energetice sunt esențiale pentru dezvoltarea unui sistem energetic integrat în zona euromediteraneeană. Cu toate acestea, astfel cum se menționează în Raportul UpM-OCDE privind integrarea regională în Uniunea pentru Mediterana, interconexiunile se află încă în stadiu incipient de dezvoltare în regiunea mediteraneeană. Numai Turcia și Maghrebul sunt în prezent conectate și sincronizate cu sistemul de energie electrică al UE, interconexiunea transfrontalieră marocano-spaniolă fiind singura linie care conectează UE de regiunea sud-mediteraneeană. Sunt necesare mai multe interconexiuni, în special pentru a dezvolta flexibilitatea sistemului energetic în cadrul unui sistem energetic din surse regenerabile și bazat pe energie electrică în regiunea euromediteraneeană, care este adesea descrisă ca o „comunitate naturală de rețele” (Escribano).

4.2. În întreaga regiune mediteraneeană sunt în curs de desfășurare diverse proiecte de interconectare, inclusiv proiectul de interconectare Euro-Africa (cel mai mare cablu de interconectare din lume aflat în construcție între Egipt, Cipru, Grecia și UE), proiectul de interconectare Italia-Muntenegru-Serbia-Bosnia și Herțegovina (prima interconectare dintre UE și Balcanii de Vest pentru comerțul cu energie din surse regenerabile) și interconectorul Elmed (interconectorul de energie electrică Tunisia-Italia pentru comercializarea energiei electrice). Planul general mediteraneean de interconectare a rețelelor de energie electrică din 2020, elaborat de operatorii de sisteme de transport din regiunea mediteraneeană (Med-OST), a identificat 15 proiecte de interconectare și oferă o analiză cantitativă și calitativă care demonstrează fezabilitatea cooperării regionale multilaterale.

4.3. Prin valorificarea pieței interne a energiei din UE, țările de la periferia frontierelor mediteraneene ale UE sunt bine plasate pentru a deveni centre de import pentru intrarea pe piața UE a energiei din surse regenerabile cu costuri reduse. Acesta ar fi în special cazul Spaniei, Maltei, Italiei, Greciei și Ciprului. Este posibil să se continue relațiile comerciale ale UE cu partenerii externi într-un mod care să fie aliniat la obiectivele Pactului verde european.

4.4. Trebuie depuse eforturi pentru a aborda lipsa unui cadru de reglementare armonizat la nivel regional, național și subregional, ceea ce reprezintă un obstacol în calea dezvoltării unei piețe mediteraneene integrate a energiei. Interoperabilitatea sistemelor energetice și gestionarea adecvată a interconexiunilor sunt elemente importante care trebuie abordate. Lipsa interconexiunilor moderne sud-sud sau utilizarea lor redusă cu un volum comercial modest cu energie electrică (în special în cazul Maghrebului, în pofida interconexiunilor existente) necesită atenție din partea factorilor de decizie și a operatorilor din domeniul energiei.

4.5. Cooperarea triunghiulară în domeniul energiei în regiunea mediteraneeană a oferit oportunități sporite de colaborare în ultimii ani și se preconizează că va rămâne un model eficace bazat pe o abordare reciproc avantajoasă, în special în estul Mediteranei, între țări precum Grecia, Cipru, Egipt, Israel și Iordania. O cooperare triunghiulară consolidată, în special în ceea ce privește energia din surse regenerabile, ar putea promova mai multe schimburi și ar putea contribui, de asemenea, la îmbunătățirea relațiilor bilaterale în regiune.

4.6. Una dintre principalele provocări pentru accelerarea tranziției energetice și realizarea securității energetice în regiunea mediteraneeană este legată de finanțarea proiectelor-cheie din domeniul energiei, în special a infrastructurii fizice costisitoare. Efortul de finanțare se bazează pe guverne, pe asistența financiară internațională și pe sectorul privat. Se preconizează că Fondul european pentru dezvoltare durabilă Plus (FEDD+) din cadrul IVCDCI – Europa globală va contribui la promovarea investițiilor publice și private în vecinătatea sudică prin intermediul unor instrumente financiare inovatoare.

4.7. Tranziția energetică din regiunea mediteraneeană necesită ca sectorul financiar privat să treacă de la investiții în combustibili fosili la proiecte în domeniul energiei din surse regenerabile. Potrivit OCDE, investițiile directe în regiunea MENA (Orientul Mijlociu și Africa de Nord) se concentrează în continuare în mod disproporționat pe proiectele privind combustibilii fosili, în timp ce investițiile în energia din surse regenerabile, deși în creștere, rămân sub potențialul sectorului. Multe dintre societățile energetice naționale relevante din zona mediteraneeană sunt întreprinderi tradiționale din domeniul energiei, ale căror portofolii sunt alcătuite în principal din investiții și afaceri legate de combustibilii fosili. Cu toate acestea, unele dintre ele își transferă din ce în ce mai mult prioritățile de investiții către piața energiei din surse regenerabile.

4.8. Pentru a atrage mai multe investiții în sectorul energetic, mediul de afaceri din țările SEMED trebuie îmbunătățit. Barierele sistemice legate de concurență din mai multe state mediteraneene, liberalizarea piețelor energiei electrice, lipsa unor autorități de reglementare independente și a accesului la terenuri persistă și trebuie înlăturate pentru a facilita investițiile. Asistența financiară acordată de UE țărilor SEMED poate fi legată de punerea în aplicare a reformelor menite să elimine aceste bariere.

4.9. Astfel cum s-a discutat la summitul EuroMed din iulie 2023, ar putea fi explorate și aplicate modele de finanțare inovatoare pentru a accelera implementarea proiectelor privind energia din surse regenerabile. Explorarea unor noi mecanisme de finanțare, cum ar fi obligațiunile verzi sau fondurile de investiții durabile, poate redirecționa capitalul către proiecte și infrastructuri energetice esențiale care sprijină tranziția către o energie curată. Finanțarea ar trebui diversificată și distribuită echitabil între guverne, partenerii sociali și organizațiile societății civile. Organizațiile societății civile, în special, au un rol esențial în atenuarea impactului negativ al tranziției energetice și ar trebui sprijinite pentru a-și spori capacitățile și resursele.

4.10. Prin colaborarea cu instituțiile și fondurile financiare internaționale, va fi consolidat sprijinul financiar pentru inițiativele de tranziție energetică și pentru dezvoltarea unei infrastructuri durabile.

4.11. Microîntreprinderile și întreprinderile mici și mijlocii (MIMM), care reprezintă coloana vertebrală a economiilor țărilor SEMED, ar putea constitui o parte esențială a unei noi strategii energetice europene în regiunea euromediteraneeană. Ca forță motrice atât pentru creștere, cât și pentru inovare, acestea joacă un rol important în dezvoltarea tehnologiilor și în cadrul întregului lanț valoric legat de tranziția energetică, prin furnizarea de expertiză și soluții pentru alte întreprinderi, cetățeni și sectorul public din regiunea mediteraneeană.

4.12. Este nevoie urgentă de a sprijini MIMM-urile pentru ca ele să înțeleagă și să gestioneze tranziția verde în cel mai bun mod posibil. CESE solicită măsuri de informare și de creștere a gradului de sensibilizare, specifice și la scară amplă, puse în aplicare în mod coordonat și complementar de CE, de statele membre și de către organizațiile de întreprinderi, împreună cu camerele de comerț, partenerii sociali și alte părți interesate relevante.

4.13. Este foarte important ca UE și statele membre să accelereze investițiile verzi în MIMM-uri, prin asigurarea unui mediu de reglementare favorabil, predictibil și încurajator, inclusiv a unor proceduri fluide de autorizare și evitarea sarcinilor administrative împovărătoare, precum și prin oferirea unui acces rapid, ușor, simplu și trasabil la fonduri, adaptat nevoilor diferite ale tuturor grupurilor diverse de MIMM-uri.

4.14. Cooperarea strânsă dintre furnizorii de educație și MIMM-uri în ceea ce privește modelarea formării este esențială pentru a îndeplini competențele și aptitudinile necesare în tranziția verde. În plus, CESE consideră că este esențială sprijinirea activităților de inovare pentru MIMM-uri, prin stimularea și facilitarea cooperării cu alte întreprinderi, organizațiile acestora, camerele de comerț, universitățile și instituțiile de cercetare.

4.15. Este esențial ca comunitățile să poată participa activ la procesele decizionale, asigurându-se că vocile lor sunt auzite și nevoile lor sunt satisfăcute. Implicarea partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile pe tot parcursul ciclului de elaborare a politicilor este o necesitate.

4.16. Cooperarea cu școlile, universitățile și organizațiile societății civile va oferi generației mai tinere cunoștințe cu privire la energia din surse regenerabile și la durabilitate. Acest lucru le va permite să devină susținători și participanți activi în stimularea tranziției energetice.

4.17. Contextul actual generat de invadarea Ucrainei de către Rusia și politica subsecventă a UE de a pune capăt dependenței sale de combustibilii fosili din Rusia au adus din nou în centrul atenției gazele naturale. Noi investiții în infrastructura de gaze – în principal infrastructura GNL și, într-o mai mică măsură, conductele – și în explorarea, care vizează creșterea și diversificarea aprovizionării cu gaze naturale a UE, inclusiv din partea furnizorilor mediteraneeni, sunt în prezent discutate și planificate. Aceste investiții ar putea rămâne în concordanță cu obiectivele climatice ale UE. Considerațiile actuale pe termen scurt nu ar putea distrage atenția UE și partenerilor săi mediteraneeni de la principiul conform căruia gazele naturale trebuie să rămână o sursă de energie de tranziție care va fi eliminată treptat pe termen mediu.

4.18. Pentru a profita pe deplin de terminalele GNL existente, în special în Grecia, Portugalia și Spania, integrarea energetică a UE ar putea fi consolidată pentru a permite fluxul de gaze naturale importate către restul UE. Interconectorul de gaze Grecia-Bulgaria (IGB) și construirea unui terminal GNL în portul elen Alexandroupolis sunt surse de inspirație pentru o cooperare energetică mai strânsă și mai aprofundată. Planurile de îmbunătățire a legăturilor dintre Peninsula Iberică și restul Europei prin intermediul unui „coridor verde”, inclusiv proiectul conductei H2Med care transportă hidrogen (de la Celorico la Zamora și de la Barcelona la Marsilia), convenit recent între Portugalia, Spania și Franța, sunt în concordanță cu această abordare.

4.19. Cooperarea euromediteraneeană în domeniul energiei ar putea ține seama de învățămintele desprinse din eșecul unor proiecte la scară largă, cum ar fi Planul solar mediteraneean, Desertec sau cercul energetic euromediteraneean, din cauza lipsei lor de realism sau a viziunilor simpliste ale realităților complexe de pe teren. Lacunele în materie de dezvoltare ar trebui luate în considerare pentru a se garanta că cooperarea euromediteraneeană în domeniul energiei rămâne o cooperare reciproc avantajoasă, echitabilă și realistă. În acest sens, accesul la finanțare, schimbul de cunoștințe și consolidarea capacităților trebuie să fie pietrele de temelie ale acestei cooperări.

4.20. Perturbarea actuală a peisajului energetic a dus la o volatilitate ridicată a prețurilor, care, la rândul său, a generat presiuni inflaționiste în majoritatea țărilor din regiunea mediteraneeană. În plus, dezechilibrele legate de aprovizionarea cu energie în contextul tranziției energetice afectează accesibilitatea energiei din punct de vedere financiar, amenințând gospodăriile vulnerabile și accesul MIMM-urilor la energie. Impactul creșterii prețurilor la energie asupra consumatorilor și

întreprinderilor poate fi atenuat, în special având în vedere că relațiile dintre apă, energie și alimente stau la baza stabilității socioeconomice pe termen lung și a bunăstării în regiunea euromediteraneeană. Este important ca trecerea la un sistem energetic mai durabil să pună accentul pe accesul universal la energie fiabilă și la prețuri accesibile, în conformitate cu ODD 7, făcând-o justă și echitabilă pentru toți consumatorii, ținând seama de diferențele teritoriale, de gen și sociale în ceea ce privește accesul la energie pentru a pune capăt sărăciei energetice.

4.21. Trecerea de la un sistem energetic bazat pe combustibili fosili la un regim de surse regenerabile de energie are în mod inevitabil consecințe geopolitice, economice și sociale, implicând și apariția unor „perdanți ai tranziției". Pentru ca această tranziție să fie justă și echitabilă din punct de vedere social, guvernele ar trebui să însoțească industriile bazate pe combustibili fosili și pe lucrătorii din acest sector prin scheme de relocare către industriile viitorului de pe ambele maluri ale bazinului mediteraneean. UE poate încuraja și sprijini diversificarea economică a statelor cu abordare de „rentier", care depind excesiv de resursele de combustibili fosili pentru a atenua impactul destabilizator al tranziției energetice în regiune.

4.22. Având în vedere cooperarea sporită în domeniul energiei dintre UE și țările partenere din regiunea sud-mediteraneeană, trebuie acordată atenție deosebită actualizării acordurilor de asociere existente. Capitolele privind energia și investițiile pot fi adaptate la noile provocări. În același timp, includerea capitolelor privind politica comercială durabilă, punerea în aplicare ambițioasă a convențiilor internaționale privind drepturile omului și a convențiilor fundamentale ale OIM (libertatea de asociere, negocierea colectivă, munca forțată, munca copiilor, egalitatea de șanse și de tratament) au o importanță crucială.

Bruxelles, 26 octombrie 2023.

Președintele
Comitetului Economic și Social European

Oliver RÖPKE